

Poznej svoje město 2

**Cyklus komentovaných vycházek,
které pořádala Knihovna Jana Drdy
ve spolupráci
s Klubem českých turistů
v průběhu roku 2017.**

Juráčkovi nas stopě **/1. března 2017/**

Měli-li bychom se vydat po Juráčkových stopách v Příbrami, museli bychom ji projít křížem krážem. Ale pokud se zaměříme na ty důležité, bude jich až překvapivě málo.

On sice všude prohlašoval, že pochází z malého domku v Dlouhé ulici v Příbrami, ale v době jeho narození (1935) byla tato ulice rozdělena na dvě části, jedna se jmenovala po Zeyerovi, druhá po Vrchlickém a právě v té se narodil. Dnes již tato část ulice neexistuje, částečně ji kopíruje Milínská a Juráčkův rodný domek stával přibližně na její křižovatce s Dlouhou. Tehdy to ovšem bývala tmavá ulička plná dětských dobrodružství, z čehož Juráček čerpal po celý život.

Jeho kroky často vedly do restaurace U Božího oka (naproti domu U Kašny), kde byla jeho maminka servírkou, protože otec od rodiny odešel a on býval doma sám – kromě mladšího bratra. Po ukončení obecné školy (dnes ISS) navštěvoval reálné gymnázium v Jirákových sadech. Nepatřil k výborným ani disciplinovaným studentům, spíše naopak. Přitom byl nadprůměrně inteligentní, sečtělý atd. Za jeho neutěšeným chováním lze spatřovat jakýsi odpor a nechuť ke všemu pravidelnému, ke všemu, co mělo nějaký řád. To se u něho bohužel projevovalo po celý život. Mezi jeho záliby během studia patřilo ochotnické divadlo, gymnastika a samozřejmě první lásky, kterých měl bezpočet, ostatně, jako celý život. V roce 1953 se mu podařilo celkem úspěšně odmaturovat a odešel studovat na Filologickou fakultu UK v Praze. Tady jeho příbramská stopa v podstatě končí. Do rodné Příbrami se vracel jen k mamince, občas na sjezdy gymnazistů a – pochopitelně – za svými příbramskými láskami. Přeskočme řadu let, životních pokusů a omylů a zastavme se u Juráčka jako jednoho z nejvýznamnějších scenáristů a režisérů tzv. československé nové vlny 60. let 20. stol. Nelze jmenovat všechny filmy, na kterých se podílel, tak alespoň jeho nejúspěšnější, vědeckofantastická Ikarie XB1. I když později přiznává, že to je jeho finančně nejúspěšnější film, osobně se za něj spíše styděl. Jako typicky juráčkovské filmy lze označit snad pouze tři: Postavu k podpírání, do jisté míry Každého mladého muže a zejména Případ pro začínajícího kata. Ten poslední je jeho životním dílem. A i v něm lze

najít příbramské stopy. Pak ho státní moc srazila na kolena. Juráček, na rozdíl od některých svých filmových dodnes slavných kolegů, ani na kolenou neodprosila za své protivenství a tak skončil v doživotní filmové temnotě. Nemocný a vyčerpaný zemřel na jaře nadějněho roku 1989. Je smutné konstatovat, že je to možná svým způsobem dobře. Určitě by nebyl schopen se smířit se současnou filmovou komercí a zejména nekonečnými seriály, které by ho stejně zabily. Onoho roku 1989 se do Příbrami vrátil ještě jednou: naposled a na věky. Tady, na příbramském hřbitově, konečně našel klid.

Provázela Ing. Josef Fryš

Hrob Pavla Juráčka na příbramském hřbitově.

Příbramské hospody a hospůdky 2

/8. dubna 2017/

Naše putování začíná na Rynečku, místě, které založili horníci, kteří přišli z Krušných hor a které bylo osadou a původně nepatřilo k Příbrami. Zde se, bohužel pouze na plánu od pana Jana Čáky, seznamujeme se čtyřmi hospodami, z nichž nejvýznamnější byla hospoda U Karla IV. Pokračujeme Milínskou ulicí a na rohu s ulicí Alšovou byla hospoda Skalka. Sem chodili především dělníci a řemeslníci, kteří stavěli zdejší čtvrt' Vinohrady. Po válce tu byl obchod s potravinami a v 70. letech zde vznikla první příbramská samoobsluha.

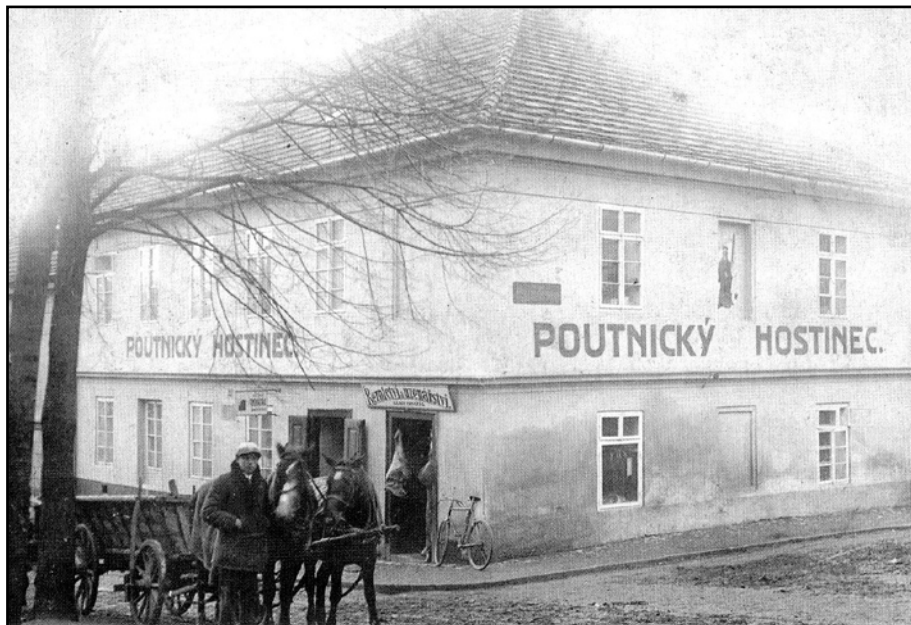
Přicházíme ke známé restauraci Na Marjánce - dříve to byla první zastávka poutníků cestujících na Svatou Horu od Březnice. Mixovou ulicí pokračujeme ke svatohorské aleji. Po ní vystoupáme asi 80 m a jižním směrem vidíme kdysi výletní místo Pražáků, hotel Bělohávek. Dnes objekt známe pod názvem Barrandov.

Opustíme svatohorskou alej a jdeme Zelenou ulicí k svatohorským schodům. Jarní sluneční počasí a naše město nám nabízí překrásné výhledy, kterými je řada účastníků vycházky nadšena. Bočním vchodem vcházíme do evropského unikátu - svatohorských schodů. Chvilí po nich stoupáme a dalším bočním vchodem vycházíme a jdeme k bývalému Poutnickému hostinci na rohu Mariánské a Hornické ulice, kde se vždy zastavovali poutníci jdoucí na Svatou Horu. Později se stal též oblíbenou hospůdkou studentů a profesorů nedaleké vysoké báňské školy a potom střední hornické školy. Kolem dalšího hostince Karolíny Dvořáčkové Zlatá husa se dostáváme na Sebastopol či Sabák jak mu zkráceně říkají Příbramáci. Byla tu i krásná zahradní restaurace, kde se konaly výstavy chovatelů. Všímáme si i dvou pamětních desek jako vzpomínky na Hanuše Jelínka a Mikoláše Alše a jeho budoucí manželku Marinu.

Odtud přes příbramský městský park jdeme do Plzeňské ulice. Zde vzpomene na hotel Slavia dříve Jiskra, hostinec V kufru či U Švandrlíka, kde se prodávalo výtečné Protivínské pivo. Ve spodní části ulice býval hostinec Na Závisti a nedaleko od něj zájezdní hostinec Na Krétě, kde údajně část štamgastů bývali Řekové. Dalším hostincem na rohu Obecnické ulice byl Port Artur. Poslední naší zastávkou je dnes

již neexistující hotel U korunního prince, též známý jako restaurace Františka Waníčka. Zde se ubytovávali hosté, kteří přijeli do Příbrami vlakem. Budova naproti nádraží stojí dosud a jsou v ní byty a obchody.

Provázel Josef Bican

Poutnický hostinec. V minulém století velice oblíbená hospůdka.

Hanuš Jelínek - nenápadný génius /13. května 2017/

Jsou v Příbrami domy, které jako vrcholy trojúhelníku rýsují s jistotou snad každé pátrání po literárních stopách minulosti. Jedním z bodů je, jistě nepřekvapivě, budova bývalého reálného gymnázia v Jiráskových sadech. Budova, která ve štukové výzdobě skrývá nejedno uličnictví budoucí elity národa. I Hanuš Jelínek, sotva odrostlý krátkým kalhotám zde započal svou cestu za francouzskou literaturou, která mu byla celoživotní vášní. Ve svých pamětech „Zahučaly lesy“ z roku 1947 přiznává se spisovatel k alotriím, která zpestřovala jeho studentská léta. Záhy se v něm však projevila touha po četbě a z malého uličníka stává se premiant, který již od septimy píše maturitní práce za své méně nadané spolužáky.

Celý příběh nevšedního života Hanuš Jelínka počíná však v místě jiném, v domě na okraji města, jež svou pohostinností vítá poutníky od Prahy a Sedlčan. Zájezdni hostinec U Sebastopolu je řízením osudu dalším vrcholem našeho putování. Dům, který pamatuje mnoho svých nájemníků, kteří se zapsali do historie města. Zde se jako sousedé setkali rodiče Hanuše konceptní adjunkt Jan Otakar Jelínek a mladička Ema Kaiserová, aby k sobě zahořeli. Zde se na konci léta 1878 narodila Emě již provdané Jelínkové dvojčata chlapců. Bohužel křtu se dožil jen jeden z bratrů Hanuš. Budoucí spisovatel, překladatel, diplomat, jehož politickým vrcholem byla účast v československé delegaci v Paříži v květnu 1919 při podpisu Versailleského míru. Muž, jehož zásluhou byly mezinárodní vztahy z Francií a naší nově vzniklé republiky na nebývale vysoké úrovni.

To ale předbíháme, protože zatím je Hanuš malý chlapec, jehož dětské radovánky jsou spojené s hostincem U Koníčka v Dlouhé ulici, který dnes již nestojí. Život rodiny a devítiletého Hanuše byl tragicky poznamenán nešťastnou smrtí otce, který zemřel po pádu ze schodů hned v těsném sousedství v hostinci U Volpichů. Matka byla nucena se s malým Hanušem a jeho sourozenci později přestěhovat dále od centra města do rohového domu v Ondrákově ulici, stojícím hned proti dodnes působivé bráně do zahrad Kličkovy vily. Rozlehlá zahrada jitičila mladému muži představivost a zde také vznikly jeho první básně.

V domě žila také o deset let starší učitelka měšťanské školy Emilie, která dospívajícímu Hanušovi darovala první opravdový polibek milující ženy a také první zklamání v lásce. Hned po maturitě se Hanuš Jelínek přestěhoval do Prahy, kde se stal mimo jiné vnímavým posluchačem přednášek Jaroslava Vrchlického, který do Příbrami rád dojížděl a měl zde přátelské i rodinné vazby.

A i když příbramský život Hanuše byl jen prologem k budoucím činům, mnohým přátelstvím s významnými osobnostmi své doby jako byla Zdenka Braunerová, František Kupka, Edvard Beneš či M. R. Štefánik, šťastným manželstvím s Boženou Jelínkovou - Jiráskovou, malířkou a dcerou Aloise Jiráska, ze vzpomínek je zřetelné znát, že k Příbrami ho vázal silný vztah.

Provázela: Edita Vaníčková Makosová

Rodný dům Hanuše Jelínka U Sebastopolu.

Březové Hory staleté /10. června 2017/

Dějiny Březových Hor jsou v podstatě dějinami hornictví. Už původní osada, která zde vznikala, vděčí za svůj počátek právě hornictví. Její jádro bylo v dnešní Prokopské ulici, v úseku mezi barokní budovou někdejšího Bergamtu, horního úřadu a Prokopského kostela. Prokopský kostel býval chloubou hornického stavu. Horníci se na něj skládali krejcar po krejcaru a od svého vzniku v roce 1879 je cílem a vyvrcholením Prokopských poutí. Bohužel v posledních letech se dá říci – s určitou nadsázkou – že tyto poutě jsou pláčem nad nesprávným hrobem. Kostelík má totiž pronajata Pravoslavná církev a i o pouti je tato hornická pýcha uzavřena. Budeme-li pokračovat dále kolem něho a u litinového křížku z roku 1859 odbočíme doprava, dojdeme k bývalému Prokopskému dolu. Z jeho někdejší slávy už zůstalo jen několik provozních budov a mohutný odval, na kterém je místní vysílač a z kterého je nádherný výhled na Příbram. Pokud od křížku zatočíme

Hornické muzeum a Ševčínský důl.

doleva, dostaneme se k Dolu Anna. Ten měl více štěstí, než došlo k jeho úplné devastaci, bylo v něm částečně zřízeno muzeum. Husovou ulicí se dostaneme k jedné z březohorských dominant, Dolu Vojtěch, prvnímu březohorskému dolu zaraženému k dolování ve velkých hloubkách. Ta hloubka dosáhla v roce 1875 neuvěřitelných 1 000 m a stal se tak nejhlubším na světě. Při pokračování Husovou ulicí mineme nejprve Mariánskou štolu a pak bývalou drátovnu vybudovanou ve 30. letech 20. století. Ocelová lana měla průměr přes 30 mm a délku přes 1 500 m. Při procházce dále dojdeme až na křižovatku, kde vpravo, na spodním konci náměstí spatříme další dominantu – Ševčínský důl s vyhlídkovou věží. Za křižovatkou můžeme pokračovat až k rodnému domku animátorky Hermíny Týrlové, která se tu roku 1900 narodila v rodině horníka, který zahynul na Dole Marie. Této jedné z mnoha osobních tragédií březohorských horníků předcházela známá tragédie 31. května 1892, kdy na tomto dole vznikl požár, který postupně zachvátil ostatní březohorské doly. Tato katastrofa si vyžádala 319 obětí. Katastrofu na dole připomíná památníček a zejména památníky na březohorském a příbramském hřbitově.

Provázel Ing. Josef Fryš

Důl Marie. Zde začala březohorská katastrofa...

Historie příbramských továren /9. září 2017/

Dnešní putování začíná na prvním příbramském sídlišti, známým pod názvem Stalingrad. Naše první zastavení je před vilou bratří Weilů. Byla postavena začátkem minulého století. Dnes je v soukromých rukou. Před rokem 1989 zde byly jesle a mateřská školka. Zde se účastníci dovídají o pohnutém životě majitelů.

Krátkou uličkou scházíme k Weilovně, jak se zkráceně říká továrně bratří Weilů. Byla postavena v roce 1889 dvěma příbramskými podnikateli Josefou Weilovou a Karlem Reichnerem, kteří využili vzrůstajícího zájmu o zdejší poutní místo Svatou Horu. Drobní řemeslníci již nestačili vyrábět poutní zboží v daném objemu, a tak výše uvedení podnikatelé vystavěli továrnu, kde se zboží začalo vyrábět strojově. Tím uspokojili nejen Svatou Horu, ale i zakázky ostatních poutních míst u nás i v cizině. V továrně se vyráběly růžence, řetízky, medailonky a další žádané zboží.

Vraťme se do současnosti. Před branou nás čeká usměvavý Ing. Pavel Hron ředitel podniku COTERM a provádí nás současnými provozy. Vypráví o výrobě po druhé světové válce a řada účastníků jej doplňuje, jelikož zde pracovali. Po prohlídce scházíme přes příbramskou železniční lávku a autobusové nádraží k Dolní Oboře.

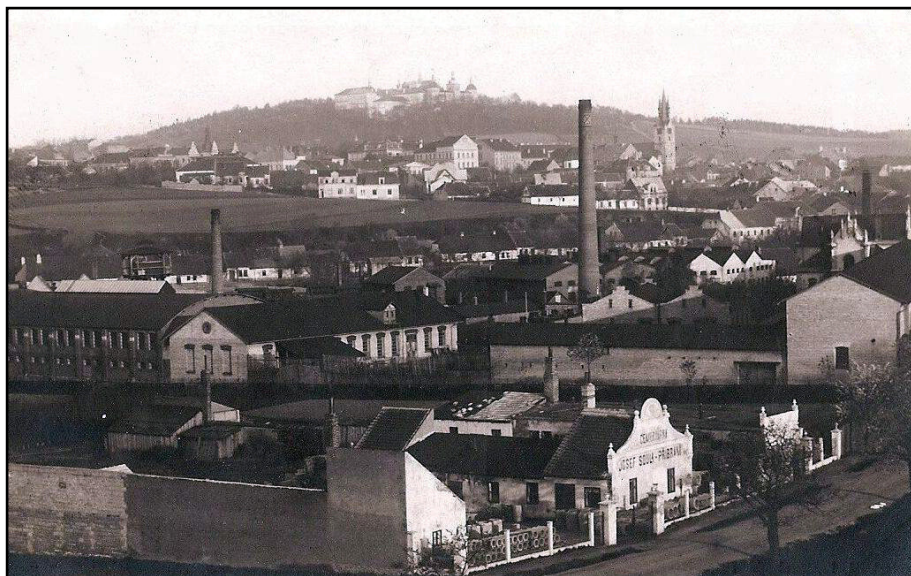
Stojíme před komplexem budov, ve kterých jsou dnes sociální byty. Zde byla roku 1867 postavena sklárna - jako pobočný závod pařížské továrny na sklo a náhrobní věnce. Po svém majiteli byla nazvána Hartmanova. Továrna prosperovala a našlo v ní zaměstnání okolo stovky příbramských občanů. V roce 1921 postihl továrnu velký požár a později hospodářská krize. Také konkurenční tlak severočeských skláren byl veliký, a tak v polovině třicátých let továrna zanikla a na jejím místě byla postavena v letech 1935-36 Horymírova kasárna. Po 2. sv. válce zde byla ČSLA a název se změnil na Kasárna 1. máje. Po roce 1989 zde postupně vznikají byty.

Třetí zastávkou je továrna, kterou místní znají pod mnoha názvy. Vybral jsem zkratku SVA - státní výrobní autodílů. Zde však se musíme spokojit pouze s vyprávěním, jelikož současný majitel nám nedovolil vstoupit ani na dvůr továrny. V roce 1907 byla v místě dnešního Lidlu

postavena první budova a v ní začala výroba součástek k zemědělským strojům, později tu byla výroba potřeb pro domácnost. Po rozšíření továrny zde začala výroba prvního lidového automobilu STELKA, poté výroba leteckých motorů, uzenářských strojů, smaltovaných van, dřezů, kamen až po zdravotní keramiku. V 60. letech minulého století zde začala intenzivní výroba autodílů.

Naše putování končí. Mým přáním by bylo, aby si účastníci vycházky uvědomili, že v Příbrami nebyly jen doly, ale že mnoho šikovných Příbramáků našlo obživu i jinde.

Provázet Josef Bican

Historický pohled na SVA - státní výrobu autodílů.

Městečko Jana Drdy /7. října 2017/

Půjdeme-li od hostince U Sebastopolu přes konec náměstí do Žižkovy ulice, na samém jejím počátku uvidíme přízemní domek s plechovým kohoutem na střeše. Právě před tímto domkem poznala za parného srpnového podvečera Drdova maminka tatínka a zde se také Drda roku 1915 narodil. Když se mu narodila sestřička Marie, táta rodinu opustil. Při příchodu třetího přírůstku do rodiny maminka zemřela a malý Jeník se sestřičkou se stali sirotky a skončili v sirotčincích (Hradební ulice a Jiráskovy sady). Přestože žil v bídě, vystudoval s dobrým prospěchem příbramské gymnázium v Jirás-

kových sadech (1935). Během studií si přivydělával doučováním sester Antonína Stočese, kterého tak poznal a později ho jeho osud inspiroval k napsání povídky Vyšší princip. Silné sociální cítění ho připravilo o dostudování Filozofické fakulty Karlovy univerzity, když byl pro organizování studentské stávkvy vyloučen z koleje. Jeho spisovatelská kariéra začíná v pražské redakci Lidových novin roku 1938, kde spolupracuje s Eduardem Bassem a Karlem Čapkem. Napíše tam na 6 000 úvodníků, fejetonů, povídek atd. Prvním knižním úspěchem bylo později zfilmované Městečko na dlani, napsané v roce 1940 za pouhých čtrnáct dní. Po válce mu vychází sbírka jedenácti povídek Němá barikáda. Patrně nejznámější povídkou je již zmíněný Vyšší princip, také později zfilmovaný s nezapomenutelným Františkem Smolíkem. Po roce 1948 se stává předsedou svazu spisova-

telů a částečně se dává na politiku, která mu ze všeho šla nejméně a navíc zabírala spoustu času. Postupem let jeho hvězda dohasíná a v roce 1968 zhasla docela, když jednoznačně odsoudil příchod vojsk Varšavské smlouvy. 28. listopadu 1970 píše dopis svému příteli Jiřímu Hanzelkovi, ve kterém se mu omlouvá, že mu nemůže vrátit vypůjčené peníze, protože nemá z čeho žít. Ještě téhož dne umírá. Přes veškerou rozporuplnost, s kterou je jeho osobnost stále spojována, nelze přehlédnout - kromě jmenovaných prací - jeho krásné a laskavé pohádky, z nichž každoročně několikrát ve veřejnoprávní televizi i televizích soukromých uváděného Dařbujána a Pandrholu spolu s Hrátkami s čertem by mu mohl kdejaký dramatik závidět.

Provázel Ing. Josef Fryš

Rodný dům Jana Drdy v Žižkově ulici v Příbrami.

Poznej svoje město 2

Druhý díl cyklu komentovaných vycházek.

Vydala Knihovna Jana Drdy Příbram v roce 2017.

Fotografie z archivu Ing. Josefa Fryše a Knihovny Jana Drdy Příbram.

© Knihovna Jana Drdy Příbram, 2017.

